

УДК: 378.046-021.68:159.955-026.15

DOI <https://doi.org/10.32820/2074-8922-2019-64-155-163>

РОЗВИТОК КРЕАТИВНОГО МИСЛЕННЯ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

©Нижник О. С.

Управління освіти адміністрації Основ'янського району Харківської міської ради

Інформація про авторів:

Нижник Олександр Стапанович: ORCID: 0000-0001-9865-4130; kh.uoa.pr@ukr.net; кандидат юридичних наук; начальник управління освіти адміністрації Основ'янського району Харківської міської ради; пр. Московський, 38, м. Харків, 61001, Україна.

Наголошено на актуальності процесу підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів загальної середньої освіти (ЗЗСО) в контексті впровадження Концепції «Нова українська школа», підкреслено необхідність розвитку в них креативного мислення. Виявлено різні форми підвищення рівня професійних компетентностей учителів, зокрема наголошено на технології «воркшоп», яку схарактеризовано як активну розвивальну групову взаємодію, спрямовану на розвиток творчого потенціалу, розкриття певних здібностей, умінь. Завданням воркшопу є ініціація дискусії, мотивація учасників до обміну цінними методичними знахідками, думками й переконаннями, активізація групи та посередництво між учасниками, оптимізація процесу здобуття знань і пошуку рішень. Обґрунтовано доцільність і розроблено технологію воркшопу для формування креативного мислення вчителів закладів загальної середньої освіти, реалізація якої здійснюється на мотиваційно-цільовому, змістово-процесуальному, оцінно-рефлексивному етапах. Пояснено вибір способів роботи з учителями в межах розробленої технології. Так, на першому мотиваційно-цільовому етапі серед способів формування позитивного ставлення до оволодіння креативним мисленням виділено такі: наведення прикладів, активізація самостійних пошуків шляхів формування креативного мислення, тестування, аналіз, самоаналіз, проектування. Змістово-процесуальний етап реалізується такими способами оволодіння знаннями й уміннями креативного мислення, як робота в парах, малих групах, рольова, ділова гра, активні й інтерактивні методи взаємодії учасників, моделювання, активне слухання, практикум, круглий стіл, міні-лекція, «вкраплення» та незначна декларація знань, дискусія тощо. Завдання оцінно-рефлексивного етапу технології розробленого воркшопу реалізуються за допомогою способів контролю й самоконтролю, серед яких спостереження, усне опитування, письмовий аналіз і самоаналіз, самооцінка, колективне оцінювання, спільне обговорення результатів. Розробка технології воркшопу для формування креативного мислення педагогічних працівників ЗЗСО зумовлює подальші розвідки дослідження щодо її експериментальної перевірки.

Ключові слова: креативне мислення, кваліфікація, учитель, технологія, метод, форма, воркшоп.

Нижник А. С. «Развитие креативного мышления педагогических сотрудников учреждений общего среднего образования».

Отмечено актуальность процесса повышения квалификации работников учреждений общего среднего образования (УОСО) в контексте внедрения Концепции «Новая украинская школа», подчеркнута необходимость развития в них креативного мышления. Выявлены различные формы повышения профессиональных компетенций учителей, среди них отмечена технология «воркшоп», которую охарактеризовано в статье как активное развивающее групповое взаимодействие, направленное на развитие творческого потенциала, раскрытие определенных способностей, умений. Задачей воркшопа является инициация дискуссии, мотивация участников к обмену ценными методическими находками, мыслями и убеждениями, активизация группы и посредничество между участниками, оптимизация процесса получения знаний и поиска решений. Обоснована целесообразность и разработана технология воркшопа для формирования креативного мышления педагогических сотрудников учреждений общего среднего образования, реализация которой осуществляется на мотивационно-целевом, содержательно-процессуальном, оценочно-рефлексивном этапах. Объяснено выбор способов работы с учителями в рамках разработанной технологии. Так, на первом мотивационно-целевом этапе среди способов формирования позитивного отношения к овладению креативным мышлением выделены следующие: приведение примеров, активизацию

самостоятельных поисков путей формирования креативного мышления, тестирование, анализ, самоанализ, проектирование. Содержательно-процессуальный этап реализуется следующими способами овладения знаниями и умениями креативного мышления: работа в парах, малых группах, ролевая, деловая игра, активные и интерактивные методы взаимодействия участников, моделирование, активное слушание, практикум, круглый стол, мини-лекция, внедрение «незначительной» декларации знаний, дискуссия и т.п. Задачи оценочно-рефлексивного этапа технологии разработанного воркшопа реализуются с помощью способов контроля и самоконтроля, среди которых наблюдение, устный опрос, письменный анализ и самоанализ, самооценка, коллективное оценивание, совместное обсуждение результатов. Разработка технологии воркшопа для формирования креативного мышления педагогических сотрудников УОСО способствует дальнейшей работе по ее экспериментальной проверке.

Ключевые слова: креативное мышление, квалификация, учитель, технология, метод, форма, воркшоп.

O. Nizhnik «Developing creative thinking of pedagogical staff of general secondary education institutions»

The article emphasizes the necessity to improve qualifications of employees of general secondary education institutions in the context of the implementation of the «New Ukrainian School» Concept, and highlights the need to develop their creative thinking. Different ways of enhancing teachers' professional competencies are revealed, with the emphasis being on the technology «workshop», which is described in the article as an active developmental group interaction, aimed at boosting creative potential and disclosing certain abilities or skills. The task of the workshop is to initiate a discussion, motivate the participants to share valuable methodological findings, thoughts and beliefs, activate the group and mediate between the participants, optimize the process of obtaining knowledge and finding solutions. The expediency is substantiated and the technology of the workshop aimed at the development of creative thinking of employees of general secondary education institutions is worked out, the realization of which is carried out on the motivational-target, content-procedural, and evaluative-reflexive stages. The choice of ways to work with teachers within the developed technology is explained. Thus, at the first motivational-target stage among the ways of developing a positive attitude to mastering creative thinking, the following ways are highlighted: giving examples, activation of independent search for ways of forming creative thinking, testing, analysis, self-analysis, and design. The content-procedural stage is realized through the following methods of acquiring knowledge and mastering skills of creative thinking such as work in pairs and small groups, role-playing, business games, active and interactive methods of interaction of participants, modeling, active listening, practical work, roundtables, mini-lectures, «penetration» of an insignificant declaration of knowledge, discussions, etc. The tasks of the evaluative-reflexive stage of the technology of the developed workshop are realized by means of methods of control and self-control, among which there are observation, oral questioning, written analysis and self-analysis, self-evaluation, collective evaluation, and collective discussion of results. The suggested technology of the workshop aimed at the development of creative thinking of employees of general secondary education institutions results in the need for further research for its experimental verification.

Keywords: creative thinking, qualification, teacher, technology, method, form, workshop.

Постановка проблеми. У контексті реформування системи загальної середньої освіти України, зумовленого впровадженням Концепції «Нова українська школа», до особистісних і професійних якостей учителя, стилів його діяльності, соціальної та професійної позиції та навіть мислення висунуто низку нових вимог. Мисленнєві процеси бувають різними, а саме: логічними, аналітичними, критичними, креативними, абстрактними, творчими тощо. Креативне мислення втілює якість мислити творчо, шукати оригінальні підходи до вирішення

різних ситуацій, створювати нові ідеї ціннісного характеру. У практичній діяльності креативність підсилює природні здібності людини, сприяє високій продуктивності праці та тривалому успіхові. Від рівня креативного мислення вчителя, його інтелектуального потенціалу, умінь творчо втілювати задумане в життя залежить кінцевий результат формування особистості учня.

Переосмислення цілей, завдань і змісту освіти сприяє пошукам нових технологій, форм і методів підвищення кваліфікації вчителів. Перед педагогічними працівниками

постали проблеми вирішення ситуацій із високою часткою невизначеності, у яких немає однозначного «правильного» чи «неправильного» рішення, що зумовлює потребу в креативному мисленні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано розв'язання цієї проблеми. Проблема вдосконалення змісту та якості підвищення кваліфікації педагогів не нова. Питання професійного розвитку педагога в системі післядипломної освіти представлено в працях О. Мініної, Н. Гришициної [8], А. Черній [12], які наголошують на потребі нової української школи у вчителі, який творчо мислить, генерує новаторські ідеї. Серед різноманітних форм підвищення кваліфікації вчителів варто наголосити на дослідно-експериментальних майданчиках, авторських школах, фокус-групах, ініціативних групах, методичних фестивалях, аукціонах педагогічних ідей, методичних рингах, дидактичних майстернях, клубах професійної майстерності, воркшопах, консалтингових центрах тощо [4; 6; 11; 14]. Одним із найважливіших їхніх завдань є творча трансформація педагогічних інновацій і перспективного педагогічного досвіду в практику модернізації освіти, залучення освітян до розробки та практичного впровадження нових і оновлених моделей педагогічного досвіду та набуття власного в широкій і різноманітній практиці.

Виокремлюючи серед форматів спілкування вітчизняної педагогічної спільноти (не)конференції для професійного зростання шкільних педагогів міжнародного, загальноукраїнського та регіональних рівнів EdCampUkraine, міжнародні інтернет-марафони, вебінари, заходи, що проводяться в рамках програми стратегічного розвитку у сфері освіти «GlobalEducationalDiscovery», різноманітні педагогічні майстерні при закладах вищої освіти, О. Башкір зазначає частовживані (доповідь з обговоренням, майстер-клас, тренінг, сторітеллінг, воркшоп, педагогічний коучинг) та епізодичні (доповідь, проблемна дискусія, модерація виступів, літературний стенд, надихаюча промова, індивідуальний практикум, урок, бесіда, презентація фільму тощо) форми підвищення кваліфікації педагогів [1, с. 117]. Саме на ефективності воркшопу як форми освіти дорослих наголошують С. Литвиненко [7], Т. Тихонова [9, с. 134-135], Н. Гришицина [3], Мініна О. [8], О. Чугай, О. Теренко, О. Огієнко

[13]. Найповніше принципи та прикладні аспекти організації й проведення воркшопу розкрито в роботах К. Фопеля [10].

Завдяки сучасним розробкам і популяризації інтерактивних форм, методів і технологій навчання, широкого вжитку набув термін воркшоп, за яким приховується розмаїття тлумачень, розумінь і прикладів – від навчальних курсів, технологій або форм до маркетингових презентацій [7]. Найчастіше воркшопи проводяться для підвищення кваліфікації представників творчих професій (дизайнерів, художників, журналістів і т. ін.). Термін «воркшоп» походить від англійського слова *workshop*, що буквально означає «майстерня», «цех». Н. Гришицина відносить його до активних розвивальних методів групової роботи, незвичайних креативних тренінгів, спрямованих на розвиток творчого потенціалу, розкриття певних здібностей, умінь [3, с. 49]. К. Фопель розглядає воркшоп як інтенсивний навчальний захід, де учасники навчаються, перш за все, завдяки власній активній роботі; навчальну групу, яка допомагає всім учасникам підвищити рівень своєї компетентності; навчальний процес, у якому кожен бере активну участь; навчальний процес, під час якого учасники навчаються один в одного; тренінг, результати якого залежать, перш за все, від внеску учасників і меншою мірою – від знань модератора; навчальний процес, де в центрі уваги – переживання учасників, а не компетентність модератора; можливість відкрити для себе, що знаєш і вмєєш більше, ніж уважав до цих пір, і навчитися чогось від людей, від яких цього не очікував [10, с. 15-16].

Воркшоп останнім часом використовується для позначення особливої технології роботи з групою дорослих, у якій переважають інтерактивні форми роботи та провідна роль у здобутті знань і прийнятті рішень належить активності самих учасників. Кожен із учасників приходить на воркшоп зі своїм унікальним і неповторним досвідом, сформованим у процесі професійної діяльності, і такою ж з індивідуальною точкою зору і відношенням до тої чи тої професійної проблеми. Роль викладача воркшопу полягає не тільки у викладанні матеріалу, а швидше активізації групи та посередництві між учасниками, оптимізації процесу здобуття знань і пошуку рішень, що відповідно відбивається в англійських термінах «фасилітатор» або «модератор». Воркшоп

завичай є практичним семінаром або тренінгом, що може проходити у формі лекції, практикуму, круглого столу. Це своєрідна майстерня, на якій професіонал ділиться своїми думками та здобутим досвідом, але також ініціює дискусії та обмін думками з допомогою залучення учасників до обговорення пропонованої проблематики. Останнім часом користуються популярністю ігрові воркшопи, що дозволяють у комфортній та невимушеній обстановці засвоїти альтернативні розумові моделі й сформувати навички продуктивних, творчих підходів й креативного мислення в розв'язанні пропонованих завдань і проблем.

С. Литвиненко [7] розглядає воркшоп як технологію навчання, що передбачає самостійне навчання та інтенсивну групову взаємодію учасників навчальної групи. Така взаємодія відбувається на тлі збереження духу майстерні, коли теорія не існує у відриві від практики, а навчання – у відриві від дій, вивченні практичних аспектів будь-якої проблеми або питання, що й вирізняє воркшоп від інших форм і технологій навчання. На воркшопах навчаються за допомогою одержання актуального досвіду й особистого переживання, що набагато легше досягається в груповому, ніж в індивідуальному навчанні. З пасивного слухача кожен учасник перетворюється в активного творця навчального процесу. У ході воркшопів навіть необхідні теоретичні «вкраплення» та декларація знань відіграють незначну роль, а акцент полягає в отриманні динамічного знання, коли учасники самостійно можуть визначати цілі навчання та поділяють з ведучим відповідальність за процес і результати навчання, звертаючись до рефлексії набутого досвіду. А тому будь-який добре організований воркшоп передбачає сукупність різних методів, що активізують учасників та включають у процес групових дискусій і рефлексії, самостійного здобуття знань. В освітній практиці склалася різна тривалість воркшопів, зокрема: міні-воркшопи, (до 1

години), а також воркшопи тривалістю від половини дня до тижня.

Завданням воркшопу є ініціація дискусії, мотивація учасників до обміну цінними методичними знахідками, думками й переконаннями, активізація групи та посередництво між учасниками, оптимізація процесу здобуття знань і пошуку рішень [8]. Кінцевою метою воркшопу може бути завдання переконати аудиторію, виконати проект, обговорити щось або дійти певного висновку, а кінцевим результатом – соціально-значущий продукт у вигляді акції, проекту, фільму, дослідження, постера тощо [3].

Однак поза увагою дослідників залишається розробка технології воркшопу як форми підвищення рівня креативного мислення вчителів ЗЗСО.

Мета статті – обґрунтувати теоретичні засади та розробити технологію воркшопу для формування креативного мислення педагогічних працівників закладів загальної середньої освіти.

Для вирішення поставленої мети використані такі методи дослідження: а) теоретичні (аналіз, узагальнення, порівняння, систематизація психолого-педагогічної літератури з метою визначення поняттєво-категоріального апарату, обґрунтування технології воркшопу для формування креативного мислення працівників ЗЗСО); б) емпіричні (опитування, анкетування вчителів, бесіда, методи експертних оцінок, самооцінки, аналіз продуктів навчально-пізнавальної діяльності) для виявлення найбільш ефективних методів і прийомів організації воркшопу в системі підвищення кваліфікації педагогічних працівників.

Виклад основного матеріалу. У дослідженні здійснено теоретичну розробку технології воркшопу для формування креативного мислення педагогічних працівників закладів загальної середньої освіти (*Рисунок*). Розроблену технологію представлено такими трьома етапами: мотиваційно-цільовим, змістово-процесуальним, оцінно-рефлексивним.

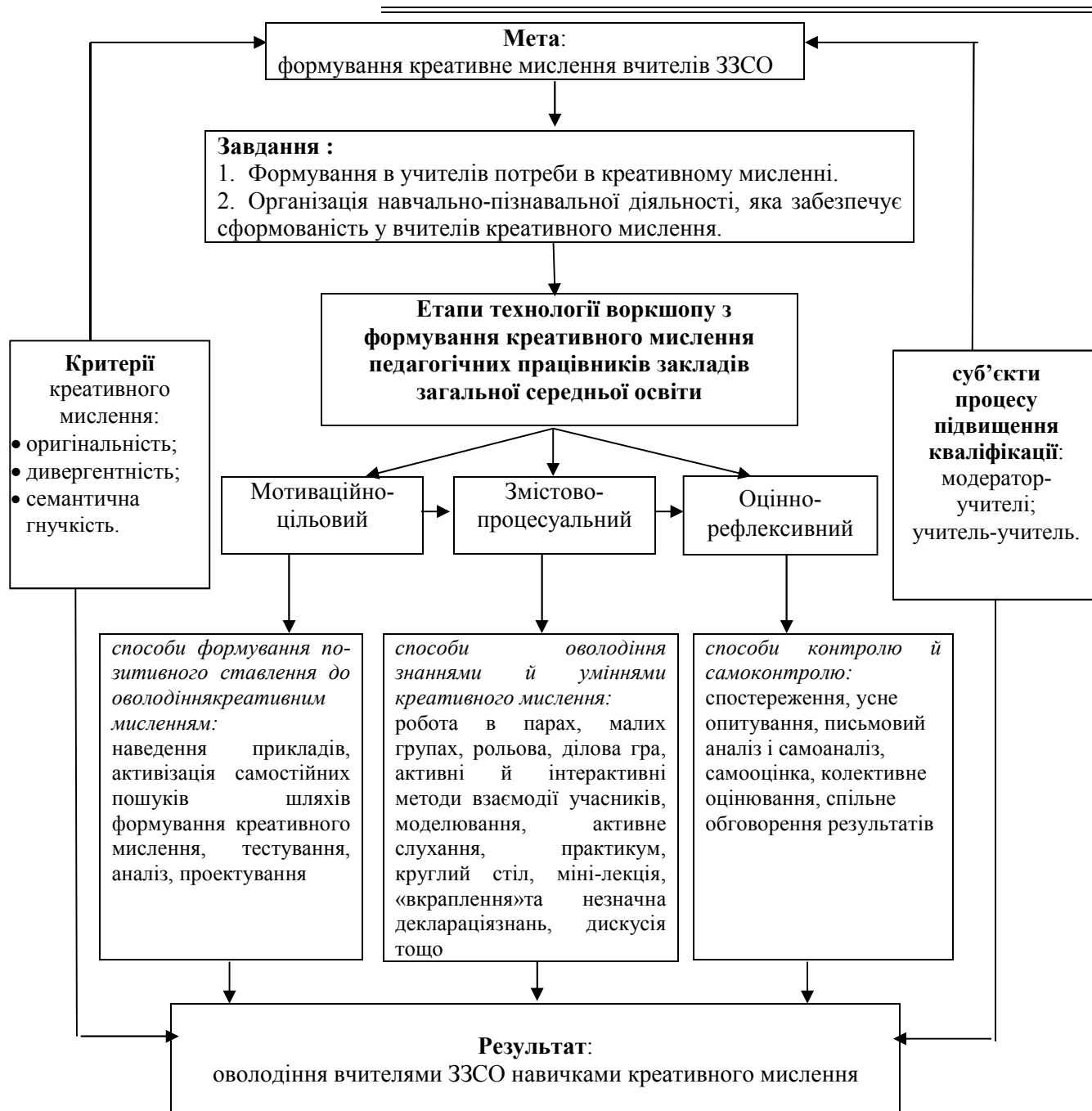


Рис. Технологія воркшопу для формування креативного мислення педагогічних працівників закладів загальної середньої освіти

Основними завданнями *мотиваційно-цільового* етапу є:

стимулювання розвитку в учителів позитивної мотивації до креативного мислення;

забезпечення усвідомлення особливостей і переваг креативного мислення в повсякденній роботі вчителів, що вимагає стійкої потреби в досягненні високого рівня професіоналізму, творчості, активності, ініціативності, оригінальності як основи креативного мислення;

визначення освітніх потреб працівників ЗЗО через виявлення конкретних знань, умінь, якостей, які є запорукою успішного креативного мислення;

з'ясування індивідуальних особливостей педагогів, що дає можливість побудови програми воркшопу, залучення вчителів до певних видів робіт;

стимулювання особистісно-професійного зростання педагога в процесі підвищення кваліфікації через усвідомлення своїх потреб,

можливостей, аналіз власного креативного мислення;

визначення мети підвищення кваліфікації, тобто визначення тих конкретних знань, умінь, яких бракує для креативного мислення;

вибір і розробка стратегії воркшопу, що передбачає визначення структурного внеску та чергування теоретичного, практичного навчання, практик тощо.

На цьому етапі визначаються критерії креативного мислення вчителів (оригінальність, дивергентність, семантична гнучкість), з'ясовується рівень креативного мислення педагогічних працівників (високий, достатній, середній, низький) за допомогою тестувіддалених асоціацій (RAT) С. Медніка [15], орієнтованого на виявлення вербальної креативності, а також тесту творчого мислення Е. Торренса [16], направлено на вивчення невербальної креативності. Самовизначенню творчого потенціалу особистості сприяє методика, запропонована Д. Кінчер [5, с. 140-143].

Варто зазначити, що визначенню рівня креативності сприяють 16 інтелектуальних здібностей, запропонованих Дж. Гілфордом, які характеризують креативність (швидкість думки – кількість ідей, що виникають за одиницю часу; гнучкість думки – здатність переключатися з однієї ідеї на іншу; оригінальність – здатність виробляти ідеї, що відрізняються від загальноприйнятих поглядів; допитливість – чутливість до проблем у навколишньому світі; здатність до розробки гіпотези; ірреальність – логічна незалежність реакції від стимулу; фантастичність – повна відірваність відповіді від реальності за наявності логічного зв'язку між стимулом і реакцією; здатність вирішувати проблеми; здатність удосконалити об'єкт, додаючи деталі) [2].

Технологією проведення воркшопу з розвитку креативного мислення педагогічних працівників ЗЗСО на цьому етапі передбачено *попередню організацію роботи*, а саме: знайомство з учасниками, обговорення процесу проведення воркшопу в цілому та окремих етапів, визначення проблем, що розглядатимуться; *обговорення досвіду учасників* (розповіді про особистий або професійний досвід, способи вирішення заданих проблем).

Наступний етап технології – *змістово-процесуальний* – передбачає розробку змісту та

послідовність упровадження воркшопу для формування креативного мислення педагогічних працівників закладів загальної середньої освіти, а також розв'язання таких основних завдань:

створення сприятливих умов для підвищення кваліфікації;

набуття знань з основ досліджуваного феномена, а саме: про сутність креативного мислення, його специфіку, особливості перебігу, функції, взаємозв'язок з творчістю, а також його роль у забезпеченні комфортної взаємодії учасників навчально-виховного процесу (коротко, у формі презентації та діалогу);

включення педагогів у різноманітні види освітньої діяльності з метою засвоєння нових знань на практиці (формування нових знань і умінь відбувається з використанням інтерактивних методів);

активізація внутрішніх спонукальних сил, актуалізація знань і досвіду через розв'язання різноманітних ситуацій навчально-виховного характеру;

- активне оцінювання (учасники в парах або в малих групах здійснюють рефлексію);

- перенесення у повсякденне життя набутих знань і досвіду (обговорення, яким чином можна використати отриманий навчальний досвід у професійній діяльності).

спонукання вчителів до виконання завдань щодо самоформування умінь креативного мислення.

На цьому етапі технології передбачено використання сукупності різних методів, що активізують учасників і включають їх у процес групових дискусій і рефлексії, самостійного здобуття знань. До таких методів належать робота в парах, малих групах, рольова, ділова гра, активні й інтерактивні методи взаємодії учасників, моделювання, активне слухання, практикум, круглий стіл, міні-лекція, «вкраплення» та незначна декларація знань, дискусія тощо. У воркшопі присутні елементи практичного семінару, тренінгу, педагогічної майстерні, проблемного навчання. Доречно використовувати методи «Плакат думок», «Дискусійне кафе», «Думай, збирайся, ділись», «Fishbone», «Акваріум», «ЗаХід», «Мозаїка», «Біографічний вірш», «Сторітелінг», «Скрайбінг», «Руйнування стереотипу», «Німе кіно», «Експрес-натхнення» тощо.

Варто зазначити, що виконання всіх форм інтерактивної взаємодії учасників воркшопу здійснюється за трифазною

моделлю навчання, розробленою К. Фопелем [10]:

1. *Створення ситуації «розслабленої уваги»*, тобто створення емоційної атмосфери, завдяки якій учасники воркшопу почувають себе спокійно й упевнено, а їхній мозок налаштовується на оптимальну розумову діяльність.

2. *Занурення в «комплексний досвід»* – це організація комплексного навчання, що складається із засвоєння інформації, аналізу та практичного застосування, концептуального розуміння та формування особистісних установок, розвитку фантазії та винахідливості тощо.

3. *«Активне оцінювання»* – рефлексія учасників, протягом якої вони аналізують отриманий власний досвід.

Оцінно-рефлексивний етап забезпечує здійснення оцінки й корекції змісту, форм і методів розробленої технології воркшопу для формування креативного мислення вчителів у процесі підвищення кваліфікації; вивчення результативності запропонованої технології.

Аналіз та обговорення є важливим етапом роботи над воркшопом. Він обов'язково має бути об'єктивним і критичним. Його мета – виділити успішні, виграшні моменти з метою їх застосування в майбутньому іншими; звернути увагу на недоліки роботи, яких слід уникати в майбутньому; відзначити індивідуальні знахідки, які не кожен може застосувати, але які в цьому випадку (з цією аудиторією, за цією темою або саме у цього модератора в силу його особистісних якостей і темпераменту) були особливо ефективні.

У процесі аналізу вирішуються такі завдання: дати об'єктивну оцінку діяльності; підвести підсумки роботи; сформулювати завдання на майбутнє; усунути недоліки, відмічені під час роботи; узагальнити кращий досвід, інноваційні ідеї; проаналізувати якість завдань; визначити ефективність заходу. Рішення цих завдань проходить у кілька етапів: 1) аналіз аудиторією; 2) самоаналіз; 3) аналіз групи модераторів; 4) аналіз викладача.

Ефективність будь-якої технології можна перевірити різними способами. За підсумками воркшопу для формування креативного мислення вчителів можна проводити анкетування або влаштовувати міні-іспит. В оцінці ефективності проведеного воркшопу важлива роль безпосередньо як

модератора, так і учасників. До методів роботи на цьому етапі належать спостереження, усне опитування, письмовий аналіз і самоаналіз, самооцінка, колективне оцінювання, спільне обговорення результатів, що дає об'єктивну оцінку, наскільки добре був засвоєний матеріал і реально він вплинув на придбання нових компетентностей.

Наприкінці воркшопу модератори збирають враження групи в письмовому вигляді в довільній формі. Враження можуть бути різні, але найчастіше позитивні, оскільки ця форма роботи нова, цікава, креативна і тому практично завжди оцінюється позитивно. Негативним і необ'єктивним в оцінці воркшопу є те, що в учасників не завжди сформовані критерії оцінки таких форм роботи і вони не завжди бачать недоліки модераторів [8]. Доречним і ефективним практичним методом аналізу воркшопу є розробка опитувальника, який містить критерії оцінки заходу (обсяг і якість виданих ідей і рішень, злагодженість роботи команди, пошук і знаходження нових «зірок», створення необхідного мікроклімату) та креативного мислення (творче мислення, пошук оригінальних підходів до вирішення різних ситуацій, створення нових ідей ціннісного характеру). Опитувальники заповнюють усі учасники, а їх подальший кваліфікаційний аналіз дозволяє зробити висновки про якість воркшопу. Зауважимо, що й обговорення результатів роботи учасниками, і ці опитувальники укладаються за принципом «критикуючи, пропонуй!».

Обов'язковою умовою оцінно-рефлексивного етапу є накреслення конкретного плану дій з обраної теми, аналіз «слабких місць», відгуків, питань, своєрідна робота над помилками, ретельний аналіз нових ідей, що виникли в ході спілкування.

Висновки. В умовах інформаційного суспільства і швидкого старіння інформації традиційна модель підвищення кваліфікації педагогічних працівників набуває істотних обмежень, що зумовлює пошук форм, методів, технологій підвищення рівня їхніх професійних компетентностей, які сприяють розвитку особисті професіонала, його самостійності, умінь і способів креативного мислення. Саме це сприяло розробці технології воркшопу для формування креативного мислення педагогічних працівників закладів загальної середньої освіти. Поетапність реалізації цієї технології

(мотиваційно-цільовий, змістово-процесуальний, оцінно-рефлексивний) за умови використання відповідних кожному етапові способів взаємодії (переважно інтерактивних) суб'єктів підвищення кваліфікації (модератор – учасники, учителі) створює міцне підґрунтя розвитку як загальних, так і спеціальних компетентностей

Список використаних джерел

1. Башкір О. І. Сучасні формати підвищення кваліфікації освітянської спільноти / О. І. Башкір // *Innovative solutions in modern science*. – 2018. – № 3 (22). – С. 116-128.
2. Гилфорд Дж. Три сторони інтелекта / Дж. Гилфорд; пер. с англ. Э. А. Голубевой // *Психология мышления* / ред. А. М. Матюшкина. – М. : Прогресс, 1965. – С. 443-456.
3. Грицишина Н. А. Технология «воркшоп» (workshop) как одна из новых форм и методов обучения студентов иностранному языку / Н. А. Грицишина // *Альманах современной науки и образования*. – Тамбов : Грамота, 2012. – № 3 (58). – С. 49-51.
4. Дегтярєва Г. А. Тематичні курси як одна із форм модернізації роботи на курсах підвищення кваліфікації вчителів // Г. А. Дегтярєва // *Післядипломна освіта в Україні*. – 2010. – № 1. – С. 39-42.
5. Кинчер Дж. Книга о тебе. 40 тестов-самоисследований / Дж. Кинчер. – СПб. : Питер Пресс, 1996. – 224 с.
6. Клясен Н. Післядипломна педагогічна освіта: зарубіжний досвід та сучасна практика / Н. Клясен // *Нова педагогічна думка*. – 2014. – № 2. – С. 187-190.
7. Литвиненко С. А. Використання воркшопів у підготовці майбутніх психологів до професійної діяльності [Електронний ресурс] / С. А. Литвиненко // *Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти*. – 2014. – Вип. 9. – С. 10-12. Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ozfm_2014_9_5.
8. Минина О. Г. Workshop technology and leadership skills (Технология воркшоп и развитие лидерских качеств) : учебное пособие / О. Г. Минина, Н. А. Грицишина. – Сыктывкар : изд-во Сыктывкарского госуниверситета, 2012. – 27 с.
9. Тихонова Т. В. Воркшоп як технологія інтерактивного навчання у вищій школі / Т. В. Тихонова // *Архітектура та екологія : Матеріали ІХ Міжнародної науково-практичної конференції (30 жовтня – 1 листопада 2018 року)*. – Київ : НАУ. – С. 85-87
10. Фопель К. Эффективный воркшоп. Динамическое обучение / К. Фопель. – М. : Генезис, 2003. – 368 с.
11. Химинець В. В. Особливості підготовки вчителів у системі післядипломної освіти в контексті євроінтеграційної політики України / В.

педагогічних працівників закладів загальної середньої освіти.

Перспективи подальших розвідок убачаємо в експериментальній перевірці розробленої технології воркшопу для формування креативного мислення педагогічних працівників ЗЗСО в рамках підвищення їхньої кваліфікації.

В. Химинець, М. В. Опачко // *Міжнародний науковий вісник: зб. наук. пр. – Ужгород : ДВНЗ «УжНУ», 2014. – Вип. 2 (9). – С. 101-114.*

12. Черній А. Професійний розвиток педагога: досвід, співпраця, пріоритети на шляху до Нової української школи / А. Черній // *Післядипломна освіта в Україні*, 2018. – № 2. – С. 40-43

13. Chugai, O. Methods that work: best practices of adult educators in the usa [Electronic resource] / O. Chugai, O. Terenko, O. Ogienko // *Advanced education*. – 2017. – Iss 8. – Pp. 72-77. – Access mode : <https://doi.org/10.20535/2410-8286.109216>

14. Sharples M. Learning through storytelling / Sharples M., Adams A., Ferguson R. [et al.] // *Innovating Pedagogy*. – 2014. – №3. – Pp. 29-32.

15. Mednick S. A. The associative basic of the creative process [Electronic resource] / S. A. Mednick // *Psychological review*. – 1962. – Vol. 69, № 2. – Pp. 220-232. – Access mode : <http://dx.doi.org/10.1037/h0048850>.

16. Chase C. I. Review of the Torrance Tests of Creative Thinking. The ninth mental measurements year book / C. I. Chase. – Lincoln : N E: University of Nebraska, Buros Institute of Mental Measurements, 1985. – Pp. 1631-1632.

References

1. Bashkir, OI 2018, 'Suchasni formaty pidvyshchennia kvalifikatsii osvitiianskoi spilnoty'[Modern formats for improving the skills of the educational community], *Innovative solutions in modern science*, no. 3 (22), pp.116-128.
2. Gilford, Dzh 1965, 'Tri storony intellekta'[Three sides of intelligence], in Matjushkina, AM (ed.), *Psihologija myshlenija*, Progress, Moskva, pp. 443-456.
3. Gricishina, NA 2012, 'Tehnologija «vorkshop» (workshop) kak odna iz novyh form i metodov obuchenija studentov inostrannomu jazyku'[Technology "workshop" (workshop) as one of the new forms and methods of teaching students a foreign language], *Almanah sovremennoj nauki i obrazovanija*, Gramota, Tambov, no. 3 (58), pp. 49-51.
4. Dehtiarova, HA 2010, 'Tematychni kursy yak odna iz form modernizatsii roboty na kursakh pidvyshchennia kvalifikatsii vchyteliv'[Thematic courses as a form of modernization of work on teacher training courses], *Pisliadyplomna osvita v Ukraini*, no. 1, pp. 39-42.

5. Kincher, Dzh 1996, *Kniga o tebe. 40 testov-samoissledovaniy*, [The book is about you. 40 self-test tests] Piter Press, Sankt-Peterburg.
6. Kliasen, N 2014, 'Pisliadyplomna pedahohichna osvita: zarubizhnyi dosvid ta suchasna praktyka' [Postgraduate Teacher Education: Foreign Experience and Current Practice], *Nova pedahohichna dumka*, no. 2, pp. 187-190.
7. Lytvynenko, SA 2014, 'Vykorystannia vorkshopiv u pidhotovtsi maibutnikh psykholohiv do profesiinoi diialnosti' [Use of workshops in the preparation of future psychologists for professional activity], *Onovlennia zmistu, form ta metodiv navchannia i vykhovannia v zakladakh osvity*, iss. 9, pp. 10-12, viewed 05 May 2019, <http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ozfm_2014_9_5>.
8. Minina, OG & Grishitsina, NA 2012, *Workshop technology and leadership skills : uchebnoye posobiye*, Izdatelstvo Syktyvkarского gosuniversiteta, Syktyvkar.
9. Tykhonova, TV 2018, 'Vorkshop yak tekhnolohiia interaktyvnoho navchannia u vyshchii shkoli' [Workshop as a technology of interactive learning in high school], *Arkhitektura ta ekolohiia : Materialy IX Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii (30 zhovtnia – 1 lystopada 2018 roku)*, Natsionalnyi aviatsiinyi universytet, Kyiv, pp. 85-87.
10. Fopel, K 2003, *Jeffektivnyj vorkshop. Dinamicheskoe obuchenie*, [Effective workshop. Dynamic learning] Genezis, Moskva.
11. Khymynets, VV & Opachko, MV 2014, 'Osoblyvosti pidhotovky vchyteliv u systemi pisliadyplomnoi osvity v konteksti yevrointehratsiinoi polityky Ukrainy' [Peculiarities of teacher training in the system of postgraduate education in the context of Ukraine's European integration policy], *Mizhnarodnyi naukovyi visnyk, Derzhavnyi vyshchyi navchalnyi zaklad Uzhhorodskiy natsionalnyi universytet, Uzhhorod*, iss. 2 (9), pp. 101-114.
12. Chernii, A 2018, 'Profesiinyi rozvytok pedahoha: dosvid, spivpratsia, priorytety na shliakhu do Novoi ukrainskoi shkoly' [Teacher professional development: experience, cooperation, priorities on the way to the New Ukrainian School], *Pisliadyplomna osvita v Ukraini*, no. 2, pp.40-43.
13. Chugai, O, Terenko, O & Ogienko, O 2017, 'Methods that work: best practices of adult educators in the usa', *Advanced education*, iss. 8, pp. 72-77, viewed 05 May 2019, <<https://doi.org/10.20535/2410-8286.109216>>.
14. Sharples, M, Adams, A, Ferguson, R, Gaved, M, McAndrew, P, Rienties, B, Weller, M & Whitelock, D 2014, 'Learning through storytelling', *Innovating Pedagogy*, № 3, pp.29-32.
15. Mednick, SA 1962, 'The associative basic of the creative process', *Psychological review*, vol. 69, no. 2, pp. 220-232, viewed 05 May 2019, <<http://dx.doi.org/10.1037/h0048850>>.
16. Chase, CI 1985, 'Review of the Torrance Tests of Creative Thinking', *The ninth mental measurements year book*, University of Nebraska, Buros Institute of Mental Measurements, Lincoln, pp. 1631-1632.

Стаття надійшла до редакції 25.07.2019 р.